

PÕLTSAMAA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2026-2029

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Majanduskeskkonna ülevaade	4
3. Majanduslik olukord Põltsamaa vallas	7
4. Tulud	10
5. Kulud	13
6. Investeeringustegevus	15
7. Likviidsete varade muutus	20
8. Finantseerimistegevus	21
9. Sõltuvad üksused	22
10. Finantsdistsipliini tagamine	25
11. Tundlikkuse analüüs	28
12. Kokkuvõte	29

1. Sissejuhatus

Põltsamaa valla eelarvestrateegia on koostatud Põltsamaa Vallavolikogu 15.02.2018 määruse nr 6 kohaselt. Eelarvestrateegia on koostatud arengukavas esitatud eesmärkide täitmiseks ning eelarvepoliitika jätkusuutlikkuse tagamiseks ja vallavalitsuse tegevuse tulemuslikumaks muutmiseks valla allasutuste ja valdkondlike arengute suunamisel.

Eelarvestrateegia annab ülevaate Põltsamaa valla arvestusüksuse finantsseisust, prognoosib tuleviku rahavoogude kujunemist, sätestab finantsdistsipliini tagamise meetmed ja mängib läbi võimalikud riskistsenaariumid ehk võimaldab teha otsuseid arengu kavandamisel.

Eelarvestrateegia on finantsplaan, mis koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Eelarvestrateegia on koostatud eelseisva nelja eelarveaasta kohta. Eelarvestrateegiat uuendatakse igal aastal, täpsustades varasemas eelarvestrateegias kajastatud jooksva aasta ja kolme eelseisva aasta prognoose ning lisades neljanda aasta prognoosid. Eelarvestrateegia kinnitatakse volikogu poolt ja esitatakse eelarvestrateegiale eelneva aasta 30.oktoobriks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Põltsamaa valla eelarvestrateegia on koostatud vastavalt Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (KOFS) §20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) §37² alusel. Eelarvestrateegias esitatakse:

- majandusliku keskkonna hetkeseis ja prognoos;
- valla majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks;
- ülevaade sõltuvate üksuste majanduslikust olukorrast;
- eelarvestrateegia vastuvõtmisele eelnenud aasta tegelikud, jooksvaks aastaks kavandatud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad põhitegevuse tulud, eeldatavad põhitegevuse kulud, investeerimistegevuse eelarveosa olulisemad tegevused ja investeeringud koos kogumaksumuse prognoosi ja võimalike finantseerimisallikatega, eeldatav finantseerimistegevuse maht ning likviidsete varade muutus;
- valla põhitegevuse tegelik tulem eelneval aastal, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositav põhitegevuse tulem iga aasta lõpu seisuga;
- valla tegelik netovõlakoormus eelneval aastal, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositav netovõlakoormus iga aasta lõpu seisuga;
- valla tundlikkuse analüüs;
- finantsdistsipliini tagamine.

Eelarvestrateegia koostamise lähtealuseks on Põltsamaa valla arengukava 2040 ning teised valla arenguga seotud dokumendid, erinevad õigusaktid ning Rahandusministeeriumi, Eesti Panga, Statistikaameti andmed ja prognoosid.

Eelarvestrateegia koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks ning seda korrigeeritakse igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest. Eelarvestrateegia aastateks 2026 – 2029 on koostatud tekkepõhiselt ja on aluseks järgmise aasta eelarve koostamisele.

2. Majanduskeskkonna ülevaade

Põltsamaa valla eelarvestrateegia koostamisel tuleb arvestada nii globaalse kui ka riigisisese majanduskeskkonna arengusuundadega. Perioodil 2026–2029 kujundavad majandusväljavaateid mitmed olulised tegurid: geopoliitilised pinged, inflatsioonisurve, rahapoliitika suundumused, tehnoloogilised muutused ja demograafilised arengud. Järgnevalt antakse ülevaade olulisematest makroökonoomilistest trendidest, mis võivad mõjutada valla majanduslikku toimetulekut ja planeerimisotsuseid.

2.1. Globaalne majanduskeskkond

Rahvusvahelised prognoosid viitavad sellele, et ülemaailmne majanduskasv aeglustub lähiaastatel võrreldes ajaloolise keskmisega. Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) ja Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) prognoosivad, et maailmamajanduse kasv jääb vahemikku 3,2–3,4% aastatel 2025–2026, langedes alla kriisieelsete aastate keskmise taseme. Maailmamajanduse kasv jääb mõõdukaks ka järgmistel aastatel.¹

USA majandus kasvab stabiilselt, kuid aeglustub tempos, jäädes 2026. aastaks alla 2,5%. Euroala majanduskasv on tagasihoidlikum, prognoositakse kasvu ligikaudu 1,0–1,2% tasemel. Samal ajal on Hiina majanduse kasv jätkuvalt aeglustumas, jõudes 2026. aastaks alla 4,5%, mida mõjutavad demograafilised probleemid ja muutuv välisturgude olukord.¹

Globaalne inflatsioon on taandumas, kuid püsib mõnes sektoris, eriti teenuste valdkonnas, jätkuvalt kõrgel tasemel. IMF prognoosib maailmaturu inflatsiooniks 2025. aastal 4,2% ja 2026. aastal 3,5%. Euroalal on inflatsiooni aeglustumine samuti nähtav, kuid hinnasurve püsib mitmetes tarbimis- ja tootmiskategooriates. Lisaks mõjutavad maailmamajandust mitmed riskitegurid, sealhulgas jätkuvad geopoliitilised pinged (Ukraina sõda, Lähis-Ida konfliktid), kaubanduspiirangud ja energiahindade kõikumine. Naftaturgude volatiilsus ning USA tootmismahdade võimalik vähenemine 2026. aastal võivad mõjutada energia hinda ja kättesaadavust ka Euroopa regioonis.¹

Samas pakuvad arenguvõimalusi tehnoloogilised innovatsioonid, eriti tehisintellekti ja digitaliseerimise vallas. Tehnoloogiline areng võib suurendada tootlikkust, kuid selle mõju majanduskasvule sõltub riikide ja piirkondade võimest neid lahendusi rakendada.

2.2. Eesti majanduskeskkond

Eesti majanduse taastumine pärast majanduslangust on olnud mõõdukas, kuid 2026. aastaks prognoosib OECD Eesti SKP reaalkasvuks umbes 2,7%. Sisemajanduse taastumist toetavad suurenev sisenõudlus, investeeringud energiatõhususse ja väikeettevõtlike areng.

Inflatsioon on Eestis samuti vähenemas, kuid jääb lähiaastatel kõrgemaks kui euroala keskmine – prognoositavalt 3,8% 2025. aastal ja 3,0% 2026. aastal. Kiire hinnatõus mõjutab kohalike

¹ [*World Economic Outlook Update, January 2025: Global Growth: Divergent and Uncertain*](#)

omavalitsuste kulude struktuuri ning võib suurendada survet sotsiaalteenuste pakkumisele ja palgakuludele.²

Tööjõupuudus on jätkuv probleem kogu riigis, sealhulgas ka Põltsamaa vallas. Erialase tööjõu nappus, rahvastiku vananemine ning noorte väljaränne mõjutavad nii ettevõtlusvõimalusi kui ka avalike teenuste osutamist. Selleks on oluline keskenduda hariduse ja elukestva õppe kättesaadavusele ning kohaliku tööjõu arendamisele.

Eesti riigi eelarvepoliitika lähiaastatel on suunatud eelarvedistsipliini taastamisele ja struktuurse tasakaalu poole liikumisele. Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt jääb riigieelarve puudujääk 2026. aastal siiski märkimisväärseks, mis tähendab, et riigil on piiratud võimalused uute rahastamisprogrammide algatamiseks või omavalitsustele lisatoetuste maksmiseks. Kohalike omavalitsuste seisukohalt on oluline jälgida muutusi tulumaksu laekumises, mis sõltub otseselt riigi palgakasvu ja tööhõive dünaamikast. Samuti mõjutavad omavalitsuste eelarvet otsused haridus-, sotsiaal- ja taristuinvesteeringute kaasrahastamise kohta.

Põltsamaa valla investeerimisotsuseid aastatel 2026–2029 kujundab erinevate tegurite koosmõju, mis hõlmab nii makromajanduslikke olusid kui ka kohalikke vajadusi. Investeerimisvõimekuse ja -vajaduste hindamisel tuleb arvestada järgmiste olulisemate mõjuteguritega:

1. Rahastamisvõimekus ja laenuitingimused on investeerimisotsuste võtmetegurid. Madal 6-kuu EURIBOR, mis 2025. aasta keskel on langenud alla 2,5% piiri³, loob soodsa laenukeskkonna ning võimaldab rahastada vajalikke investeeringuid. Samas seab varasemate kohustuste teenindamine piirid uutele laenudele, mistõttu tuleb laenukoormust hoolikalt juhtida;
2. Investeerimismahtu mõjutab oluliselt riiklik ja Euroopa Liidu kaasrahastus. Struktuurivahendid ja riiklikud toetusprogrammid (sh haridus- ja energiainvesteeringud) on tihti määrava tähtsusega suuremate projektide elluviimisel. Samas nõuab EL-i rahastuse kaasamine valla poolt omaosaluse katmist, mis mõjutab investeeringute ajastust ja ulatust;
3. Demograafilised ja sotsiaalsed muutused mõjutavad otseselt investeerimisvajadusi. Rahvastiku vananemine, noorte väljaränne ning regionaalsed elukohaeelistuste muutused tingivad vajaduse suunata investeeringuid nii elukeskkonna kui kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate teenuste kvaliteedi tõstmisele.
4. Oluline roll on olemasoleva taristu seisukorral. Regulaarne hooldus, varade säilitamine ja energiatõhususe parandamine vähendavad pikas perspektiivis nii jooksev- kui ka kapitaalremondi kulusid.

Kokkuvõttes tuleb Põltsamaa valla investeerimisotsustes järgmistel aastatel leida tasakaal rahalise jätkusuutlikkuse, kohalike vajaduste ja väliskeskkonna muutuste vahel. Edukaks strateegiliseks investeerimiseks on võtmetähtsusega paindlikkus, pikaajaline planeerimine ja suutlikkus kasutada ära soodsaid rahastamisvõimalusi nii riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil.

² [OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2: Estonia | OECD](#)

³ [6 months Euribor rate](#)

TABEL 1. MAJANDUSPROGNOOSI PÕHINÄITAJAD, JUUNI 2025.

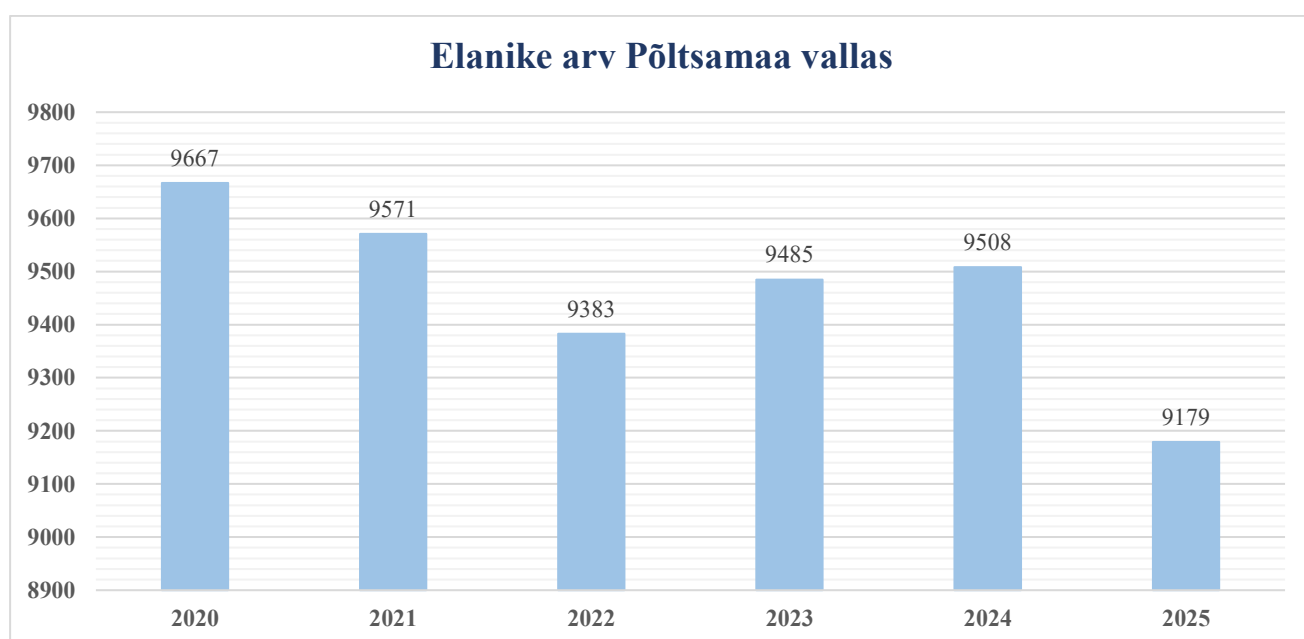
Majandusnäitaja	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
Majanduse maht jooksevhindades (mld eur)	39,5	41,0	42,5	44,0	45,5	47,0
Majanduskasv püsihindades** (%)	-0,3	1,6	3,0	3,0	3,0	3,0
Hinnatõus (%)	3,6	3,5	3,0	2,4	2,0	2,0
Töötus (%)	6,5	6,7	6,0	5,5	5,0	4,5
Keskmine brutopalk (eur)	1 969	2 102	2 147	2 200	2 300	2 400
Keskmise palga muutus (%)	7,7	6,8	5,0	4,5	4,5	4,3
Eelarvetasakaal (% SKPst)	-3,0	-2,5	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5

**prognoos*

3. Majanduslik olukord Põltsamaa vallas

Põltsamaa vald moodustati Põltsamaa linna, Põltsamaa valla, Pajusi valla ja Puurmani valla ühinemise teel. Põltsamaa vald asub Kesk-Eestis Jõgevamaal. Valla keskuseks on Põltsamaa linn, alevikke on 3 (Puurmani, Adavere ja Kamari) ning külasid on kokku 58. Põltsamaa linn asub Tallinnast 127 km, Tartust 59 km ja maakonnakeskusest Jõgeva linnast 30 km kaugusel. Ühinenud omavalitsuse pindala on 889,6 km².

Rahvastikuregistri andmetele elas Põltsamaa vallas 01.01.2025 seisuga 9179 elanikku. Põltsamaa valla demograafilist olukorda iseloomustab, nii nagu Eestit tervikuna, vähenev rahvaarv ja vananev rahvastik (joonised 2, 3). Statistikaameti poolt koostatud prognoosi kohaselt on elanike arv vallas aastaks 2030 vähenenud 15% ja aastaks 2040 kolmandiku võrra. Elanike arvud on siis vastavalt 8000 ja 6500.

JOONIS 2. ELANIKE ARV 1. JAANUARI SEISUGA AASTATEL 2020-2025 PÕLTSAMAA VALLAS. ALLIKAS: RAHVASTIKUREGISTER.

Rahandusministeeriumi andmetel oli maksumaksjate keskmine arv (ei arvestata pangatulu intressi saajaid) 2021. aastal 4239, 2022. aastal 4203, 2023. aastal 4181 ning 2024. aastal 4192 inimest. Alates 2024. aastast hakkas kehtima maksuvalemi muudatus, mille kohaselt laekus kohaliku omavalitsuse üksusele 2,5% valla pensionäridele makstavast riiklikust pensionitulust ja 11,89% valla maksumaksjana registreeritud füüsilise isiku muust maksustatavast tulust. Vastavad proportsioonid muutuvad kuni aastani 2027, kust edaspidi laekub kohalikele omavalitsustele proportsionaalselt pensionituludelt ning muudelt tuludelt 10,23%.

Inimeste sissetulekute kasv vallas on väiksem kui Eestis keskmiselt, moodustades 74% Eesti keskmisest näitajast. Valla tegevust ja seisundit kajastavad olulisemad finantsnäitajad on esitatud tabelis 3.

TABEL 2. MAKSUMAKSJATE JA TÖÖTASUDE ÜLEVAADE.

Näitaja	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Maksumaksjate keskmine arv	4 215	4 239	4 203	4 192	4 198	4 198
Pensionitulu saajate arv	-	-	-	-	2 601	2 601
Valla keskmine brutotulu kuus TSD deklaratsioonide alusel	1 228	1 302	1 419	1 537	1 556	1 611
Sissetulekute kasv vallas (%)	4,2	5,7	8,2	8,3	3,7	3,0
Eesti keskmine brutotulu kuus TSD deklaratsioonide alusel	1 407	1 496	1 645	1 827	1 948	2 036
Sissetulekute kasv Eestis (%)	4,2	6,5	7,2	6,0	4,2	3,2

*proгноос

TABEL 3. PÕLTSAMAA VALLA TÄHTSAMAD FINANTSNÄITAJAD, TUHANDETES EURODES.

Bilansinäitajad (konsolideeritud)	2020	2021	2022	2023	2024
Varad	47 975	55 325	62 202	59 987	61 360
Kohustised	8 090	12 138	15 467	14 094	15 814
Netovara	39 885	43 187	46 735	45 893	45 546
Tulemiaruaruande näitajad (konsolideeritud)	2020	2021	2022	2023	2024
Tegevustulud	19 826	22 353	24 878	24 096	25 255
Tegevuskulud	-18 603	-19 037	-21 196	-24 398	-25 040
Aastaaruaruande tulem	171	3 256	3 518	-841	-341
Muud näitajad					
Likviidsus *	0,94	1,1	0,72	0,84	1,04
Lühiajaline maksevõime **	1,61	2,24	1,84	1,65	1,80
Kapitaliseerituskordaja ***	0,12	0,18	0,22	0,21	0,23
Piirmäärade täitmine konsolideeritud aruandes					
Põhitegevuse tulem ****	1 823	1 567	1 747	2 069	1 822
Netovõlakkoormus *****	4 445	7 207	11 400	10 992	11 051
Piirmäärade täitmine konsolideerimata aruandes					
Põhitegevuse tulem	1 927	1 679	1 713	1 031	1 046
Netovõlakkoormus	4 591	6 928	10 185	9 303	10 406

* Likviidsus - likviidsed varad (raha ja hoiused) / lühiajalised kohustised.

** Lühiajaline maksevõime - käibevara / lühiajalised kohustised.

*** Kapitaliseerituskordaja - pikaajalised kohustised / põhivara.

**** Põhitegevuse tulem - põhitegevuse tulude (tegevustulud - saadud toetused põhivara soetuseks - põhivara müügikasum) ja põhitegevuse kulude (tegevuskulud - antud toetused põhivara soetuseks - põhivara käibemaksu kulu - põhivara amortisatsioon ja allahindlus) vahe, ei tohi olla negatiivne.

***** Netovõlakoormus - võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade (raha ja hoiused) vahe; netovõlakoormus võib ulatuda põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kümnekordse vaheni, kuid ei tohi ületada põhitegevuse tulude kogusummat. Kui nimetatud kümnekordne vahe on väiksem kui 80% põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 80% põhitegevuse tuludest.

TABEL 4. VALLA OSALUSEGA ÄRIÜHINGUTE JA SIHTASUTUSTE OLULISEMAD NÄITAJAD, TUHANDETES EURODES.

Nimetus	Osaluse määr	2024. a tulemi-, kasumiaruande näitajad			Bilansinäitajad 31.12.2024	
		Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Neto-varad
Põltsamaa Vallavara OÜ	100%	2 128	-1 241	887	16 128	12 272
Põltsamaa Vesi OÜ	97,98%	1 020	-1 633	-613	17 129	15 663
SA Põltsamaa Sport	100%	558	-628	-70	1 105	1 050
SA Põltsamaa Tervis	100%	2 789	-2 458	331	4 581	2 490
Esku Maja OÜ	51%	0	0	0	8	-9

4. Tulud

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-ist maksutuluseid, tuluseid kaupade ja teenuste müügist, saadavaid toetusi tegevuskuludeks ja muid tegevustuluseid (tabel 5).

TABEL 5. PÕHITEGEVUSE TULUD, EURODES.

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	19 762 869	20 642 322	21 365 382	22 130 069	22 922 338	23 757 651
Maksutulud	10 851 756	11 573 540	12 212 985	12 887 773	13 599 859	14 351 305
sh tulumaks	10 406 427	10 993 540	11 598 185	12 236 085	12 909 070	13 619 068
sh maamaks	445 329	580 000	614 800	651 688	690 789	732 237
sh muud maksutulud	0	0	0	0	0	0
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 251 890	1 307 376	1 372 745	1 441 382	1 513 451	1 589 124
Saadavad toetused tegevuskuludeks	7 376 005	7 496 406	7 512 003	7 527 912	7 536 025	7 544 220
sh tasandusfond	2 088 420	2 081 875	2 081 875	2 081 875	2 081 875	2 081 875
sh toetusfond	4 610 631	4 634 691	4 634 691	4 634 691	4 634 691	4 634 691
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	676 954	779 840	795 437	811 346	819 459	827 654
Muud tegevustulud	283 219	265 000	267 650	273 003	273 003	273 003
Põhitegevuse tulude muutus kokku	-	4,5%	3,5%	3,6%	3,6%	3,6%

Käesoleva eelarvestrateegia põhitegevuse tulude prognoosimisel järgnevatks neljaks aastaks on lähtutud järgmisest teadaolevast alusinfost ja eeldustest:

- Põltsamaa valla maksumaksjate (elanike) arv ei muutu oluliselt;
- füüsilise isiku ja pensionitelt laekuv tulumaksu kasv on kavandatud strateegiaperioodil 5,5%;
- riigipoolne füüsilise isiku tulumaksu eraldise määr on 2026. aastal 10,64% ning alates 2027. aastast 10,23%;
- riigipoolne füüsilise isiku tulumaksu eraldise määr pensionidelt on vastavalt 2026. aastal 8,5% ning alates 2027. aastast 10,23%;
- Põltsamaa valla haldusterritooriumil on kehtestatud maamaksu määr järgmiselt: elumaaale ja maatulundusmaa õuemaale kõlviku osale 0,5% (maksimaalne võimalik 1%), ülejäänud maatulundusmaale 0,5% (maksimaalne võimalik 0,5%) ning äri- ja tootmismaale 1,0% (maksimaalne võimalik 2%), maksusummale kehtib 10% kasvupiiranguusi kohalikke makse ei kehtestata;
- tasandusfondi eraldis riigieelarvest on kavandatud konservatiivsena, so eelneva aasta tasemel;
- toetusfondi eraldis riigieelarvest on kavandatud kehtiva omavalitsuste finantseerimise korra põhisel,
- muud saadavad toetused tegevuskuludeks on kavandatud keskmiselt 1,5% kasvuga aastate lõikes;

- muude tegevustulude (kaevandusõiguse tasud, vee erikasutustasud ja saastetasud) kasvu on kavandatud 2026. aastal 1%, 2027.aastal 2% ning 2028. ja 2029. aastatel jäetud 2027. aasta tasemele.

Kõige suurem eelarve tulallikas on üksikisiku tulumaks, mis moodustab põhitegevuse tuludest ligikaudu poole. Füüsilise isiku tulumaksu summa on seotud rahvastikuregistri järgselt Põltsamaa valda registreeritud inimeste (maksumaksjate) arvuga, nende töötasu ja tööhõivega ning riigipoolse eraldise suurusega. Üksikisiku tulumaksu laekub palgatuludelt, juriidilise isiku juhtimis- ja kontrollorgani liikmetelt, töövõtulepingute alusel makstavatelt tasudelt, vanemahüvitiselt, töökaotusega seotud hüvitistelt ja muudelt väljamaksetelt. Alates 2020. aastast on valla eelarves üksikisiku tulumaksu eraldi määraga 11,96%. Alates 2025. aastast suurendatakse järk-järgult füüsilise isiku riiklikult pensionilt eraldatavat tulumaksu praeguselt 2,5%-lt kuni 10,23%-ni 2027. aastaks, vähendades samal ajal järk-järgult muudelt tuludelt saadavat tulumaksu osa 10,23%-le. Kahe laekumise võrdsustumise tulemusel suurenevad nende kohalike omavalitsuste tulud, kus eakate osakaal on kõrge, olles seega finantsiliselt võrdsemas seisus nende omavalitsustega, kus on kõrgem tööealiste osakaal ja palgatase. Strateegiaperioodil on tulumaksu kasvuks arvestatud keskmiselt 5,5% aastas.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täielikult kohaliku omavalitsuse eelarvesse. 2022. aastal toimus maa korraline hindamine, mille tulemused hakkasid kehtima 2024. aastast ja mille tulemusel maa maksustamishinnad mitmel juhul suurenesid, kuid võisid ka väheneda (nt. kui seaduse alusel ei anta kinnistule ehitusõigust). Maamaksu järsu tõusu vältimiseks kehtestab 2026. aastal jõustuva maamaksuseaduse muudatuse kohaselt kohaliku omavalitsuse volikogu maamaksu aastase suurenemise maksimaalse piirmäära protsendina vahemikus 10–100%. Lisaks kehtib üleriigiline reegel, et kui arvutatud maamaksu tõus jääb piirmääraga alla 5 euro, suureneb maamaks 5 euro võrra kuni jõuab maa maksustamishinnast ja maamaksumäärast lähtuva maamaksusummani. Käesolevas eelarvestrateegias on maamaksu laekumise prognoos tehtud eeldusel, et volikogu kehtestab kasvupiirangu 10% ulatuses. Maamaks moodustab valla põhitegevuse tuludest 2,2–2,7%.

Kohaliku maksuna kehtib Põltsamaa vallas teede ja tänavate sulgemise maks, selle suurus ei oma sisulist mõju eelarve mahule, mistõttu seda maksu Põltsamaa vald strateegiaperioodiks ei eelarvesta. Kohalike maksude seadus annab omavalitsustele võimaluse kehtestada kuus kohalikku maksu:

- reklaamimaks,
- teede ja tänavate sulgemise maks,
- mootorsõidukimaks,
- loomapidamismaks,
- lõbustusmaks,
- parkimistasu.

Läbirääkimisi uute kohalike maksude kehtestamiseks vallas ei ole peetud.

Kaupade ja teenuste müügist saadava tulu struktuur on järgmine:

- laekumised haridusasutuste majandustegevusest (laekumistest teistelt omavalitsustelt haridusteenuse, lapsevanematelt lasteadeade kohatasu ning huvikoolide ringitasude eest),
- laekumised kultuuriasutuste majandustegevusest (raamatukogu, kultuurikeskus),

- laekumised elamumajandustegevusest,
- üüri- ja renditulud,
- muud tulud.

Kaupade ja teenuste müügitulu moodustab põhitegevuse tuludest 6%. Eelarvestrateegias on kavandatud kaupade ja teenuste müügitulu kasvu keskmiselt 5%.

Maksutulude järel on teiseks suuremaks tuluallikaks saadavad toetused tegevuskuludeks, moodustades eelarvestrateegia perioodil 33 – 36% põhitegevuse tuludest. Toetused jagunevad kolme kategooriasse:

- tasandusfond,
- toetusfond,
- muud saadavad toetused tegevuskuludeks.

Tasandusfondi koefitsiendid määratakse igal aastal Vabariigi Valitsuse määrusega. Tasandusfondi eesmärk on ühtlustada omavalitsuste võimalusi avalike teenuste osutamisel. Tasandusfondi suurus sõltub elanike arvust, kohaliku omavalitsuse arvestuslikust keskmisest tegevuskulust, tulumaksu laekumisest ja arvestuslikust maamaksust. Tasandusfondi kaudu kompenseeritakse ka toetusfondist välja arvatud sihttulude ning tulumaksu laekumise muudatusi. Tasandusfondi koosseisu muutuste tõttu on saadavat toetust raske prognoosida ja seepärast on eelarvestrateegia perioodiks kavandatud iga-aastane tasandusfondi suurus 2025. aasta baastasemel. Tasandusfondi osakaal põhitegevuse tuludest on ligikaudu 9-10 %.

Toetusfondi moodustavad kohaliku omavalitsuse üksustele riigi poolt seaduses määratud sihtotstarbel ja tingimustel kasutamiseks või riigieelarves määratud sihtotstarbel antav toetus, mida jaotatakse ainult arvnäitajate alusel. Toetusfondi hulka kuuluvad üldhariduskoolide toetus, koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus, raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus, huvihariduse toetus, teede korrashoiu toetus, rahvastikutoimingute kulude hüvitamise toetus, toimetulekutoetus ning sotsiaalteenuste korralduse ja arenduse toetus. 2024. aastast alates ei arvestata toetusfondi osana enam matusetootust, pikaajalise hoolduse korralduse toetust ning asendus- ja järelhooldusteenuse toetust.

Kõige suurem toetusfondi osa on toetus hariduskuludeks. Toetus on ette nähtud õpetajate, koolijuhtide, tugispetsialistide personalikuludeks, koolituseks, õppevahendite soetamiseks, koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetuseks, koolilõuna toetuseks, huvihariduse toetamiseks. Toetusfondi eraldised täpsustuvad iga eelarveaasta jooksul ja vastavalt sellele muutub ka tegevuskulude maht, mistõttu on strateegiaperioodiks planeeritud toetusfond jäetud käesoleva aasta tasemele.

Muud saadavad toetused on erinevate riigiasutuste poolt eraldatud sihtotstarbelised toetused, näiteks Kultuuriministeeriumi tegevustoetus raamatukogule ja kultuurikeskusele jms.

Muude tegevustulude alla on arvestatud maavarade kaevandamisõiguse tasu, vee erikasutustasu, saastetasusid, omanikutulu ja muid planeerimata tulusid. Muude tegevustulude osakaal põhitegevuse tuludest on ligikaudu 2%.

5. Kulud

Põhitegevuse kuludena kajastatakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist antavaid toetusi, personalikulusid, majandamiskulusid ja muid kulusid (tabel 6). Eelarvestrateegia perioodil on tegevuskulude kavandamisel lähtutud eelkõige seadustest tulenevate avalike teenuste osutamiseks vajalike kulude katmisega.

TABEL 6. PÕHITEGEVUSE KULUD, EURODES.

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	18 717 139	20 038 862	20 543 694	21 061 531	21 592 715	22 137 596
Antavad toetused tegevuskuludeks	3 276 234	3 338 356	3 405 123	3 473 226	3 542 690	3 613 544
Muud tegevuskulud	15 440 904	16 700 506	17 138 570	17 588 306	18 050 025	18 524 052
sh personalikulud	10 816 699	11 565 041	11 854 167	12 150 521	12 454 284	12 765 641
sh majandamiskulud	4 608 678	4 930 444	5 078 357	5 230 708	5 387 629	5 549 258
sh muud kulud	15 527	205 021	206 046	207 076	208 112	209 152
Põhitegevuse kulude muutus kokku	-	7,1%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%

Põltsamaa valla põhitegevuskuludest on suurima osakaaluga personalikulud, moodustades keskmiselt peaaegu 59% tegevuskuludest, järgnevad majandamiskulud keskmiselt 27%, antavad toetused 15% ning muud tegevuskulud alla 1%. Põhitegevuse kulude kasv 2025. aastal on planeeritud 7,1% võrreldes eelmise aasta eelarve täitmisega. Kasvatatud on nii personali- kui majandamiskulusid, samuti antavaid toetusi tegevuskuludeks. Antavad toetused aastas on planeeritud strateegiaperioodil keskmiselt 2% kõrgemad, kui 2025. aastal. Riigipoolsete toetuste muutudes kajastuvad korrigeeritud summad nii tuludes kui kuludes võrdsena (nt toimetulekutoetus, matusetoetus jne).

Personalikulud on kasvanud nii 2024. kui 2025. aastatel. Palgatõusud on olnud kahel järjestikusel aastal kõikides Põltsamaa valla asutustes 2-5% ning selleks on kasutatud eelmise aasta likviidsete varade jääki. Alampalk kasvas võrreldes eelmise aastaga 8%. Käesolevas eelarvestrateegias on planeeritud personalikulude kasvu 2,5%, mis hõlmab alampalgamäära tõusu ning alushariduse seadusemuudatusest tulenevaid struktuurimuudatusi valla lasteaedades. Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Töoandjate Keskliidu kokkuleppe alusel peaks 2027. aastal olema töötasu alammäär 50% keskmisest palgast ehk 1200 eurot. 2025. aasta töötasu alammääraks on vastavalt kokkuleppele 45% ja 2026. aastal 45,5% Eesti keskmisest palgast. Põltsamaa valla hallatavates asutustes ning vallavalitsuses on kokku ligi 400 ametikohta. 2025. aastal on personalikulud kokku 11,6 miljonit eurot, millest 4 miljonit ehk 34,5% kaetakse sihtrahastuse arvelt (põhiliselt üldhariduskoolide ja osaliselt ka lasteaedade õpetajate töötasud ning maksud nende töötasudelt).

Majandamiskulud on 2025. aastal planeeritud 7% suuremad kui 2024. aastal. Osalt on kulude kasvu tinginud elektri võrgutasude kasv, lisaks tõuseb 1.juulist käibemaks 2%. Samas on Põltsamaa valla

asutused taotlenud 2025. aastaks arvestataval määral projektitoetusi ka tegevuskuludeks, mis kajastuvad majanduskulude kasvus.

2026. aastast kuni strateegiaperioodi lõpuni on majandamiskulude kasvuks planeeritud 3%. Majandamiskulude kavandamisel on arvestatud lepinguliste kohustustega ning teenuste hinnatõusudega ja muude hoonete lisanduvate ülalpidamiskulude kasvuga, kuid majandamiskulude suurenemine on kavandatud siiski tagasihoidlikult eeldusel, et eelseisvad investeeringud optimeerivad osaliselt ka vanade hoonete ülalpidamiskulutusi. Strateegias on arvestatud käibemaksumäära tõusu ja automaksu kehtestamisega. Selleks, et täita strateegia perioodiks seatud eesmärke, on vajalik järjepidevalt üle vaadata valla kinnisvara haldamisega seotud küsimusi ning rakendada vajalikke meetmeid, sh valla kinnisvara ja avalike teenuste pinna kasutuse, hoonete energiatõhususe jms osas. Kaupade ja teenuste tellimiseks on vaja läbi viia vallaüleseid hankeid, korrastada ning võimalusel konsolideerida, ümber korraldada valla teenuseid ja tegevusi.

Muude kulude kategooriasse on arvestatud iga-aastane vallavalitsuse reservfond, mille mahu muutust märkimisväärselt planeeritud ei ole.

Põhitegevuse kulude kasv on võimalik vaid põhitegevuse tulude kasvu arvelt. Kui kasv planeeritud määras ei realiseeru, tuleb leida võimalusi ka püsikulude kokkuhoiuks.

6. Investeerimistegevus

Investeerimistegevuse rahavoogudes käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi komponente:

- põhivara müük ja soetus,
- põhivara soetuseks saadav ja antav sihtfinantseerimine,
- tagasilaekuvad ja antavad laenud,
- osaluste ning muude aktsiate ja osade müük ja soetus,
- finantstulud ja finantskulud.

Eelarvestrateegias kajastatakse investeerimistegevuse eelarveosa olulisemad tegevused ja investeeringud koos kogumaksumuse prognoosi ja võimalike finantseerimisallikatega. Strateegias ei ole kajastatud väiksemamahulisi investeeringuid, mis selle koostamise hetkeks ei ole teada. Investeeringute finantseerimiseks on võimalik kasutada kolme allikat: omavahendid, laen ja toetused. Üldjuhul nõuavad toetused ka omaosalust. Lisaks on oluliseks investeerimistegevuse mõjutajaks ka netovõlakoomus.

Enamik valla investeeringute omaosalusest kaetakse laenuvahenditega, mis tähendab, et netovõlakoomus määrab, kui palju on võimalik laenu võtta ja seeläbi investeeringuid teha. Laenumaksete aluseks olev intressimäär 6-kuu Euribor hakkas langema 2024. aasta II poolest, mis leevendab valla laenu teenindamise võimekust.

Põltsamaa vald on teinud alates 2017. aastast teenuste pakkumises ümberkorraldamisi, kuid endiselt tuleb otsida võimalusi suurte ja energiakulukate hoonete renoveerimiseks või asendamiseks energiatõhusate hoonetega. See võimaldab Investeeringute kavandamisel on lähtutud võimalike sobilike toetusmeetmete avanemisest ning **esmatähtsatena eelistatakse investeeringuid, mille teostamiseks on kaasatud toetusraha**. Tabelis 7 on kajastatud aastatel 2026 – 2029 investeeringutel nii saadav sihtfinantseering kui ka omaosalus (va Põltsamaa linnaruumi arendus ja Kuningamäe haldushoone projekteerimine-ehitus). Suurimateks investeeringuteks eelarvestrateegia perioodil on eakate teenusmaja ehitus, Kuningamäe teenushoone ja ujula ehitus ning Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õppehoonete arendus (tabel 8). Juba käesolevaks aastaks kui ka 2026. aastal algavaks strateegiaperioodiks on kavandatud objektid, mis on volikogu poolt prioriteetseks valitud või on vajalikud teenuste optimaalses mahus tagamiseks (nt Esku lasteaia-kogukonnahoone rajamine, Lille tänav 2/3 õppehoone renoveerimine ja eakate teenusmaja rajamine).

Eelarve tulud ja kulud on arvestatud selliselt, et vallal oleks tagatud mingigi investeerimisvõime. Investeerimise võimekus peaks olema selline, et eelarve tulem tagab eelnevalt võetud laenude teenindamise ja uute investeeringute teostumise. Tulenevalt laenude tagasimaksetest ei ole vaba raha piisavalt, et ehitada suuremaid objekte omavahenditest. Investeeringute jaoks tuleb võtta täiendavat laenu või leida teisi võimalusi. Investeerimistegevuse all kavandatakse vahendid laenude intressimakseteks.

Tagasilaekuvate laenude all on kajastatud valla osalusega äriühingule ja sihtasutusele antud laenude tagasilaekumised.

TABEL 7. INVESTEERIMISTEGEVUS, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Investeeringustegevus kokku	-1 910 692	-2 983 496	-2 073 957	-1 486 457	-1 235 457	-1 091 457
Põhivara müük (+)	198 174	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Põhivara soetus (-)	-1 625 518	-2 347 126	-3 251 188	-365 000	-765 000	-715 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-632 353	-1 197 256	-1 037 000	-365 000	-765 000	-715 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	993 165	1 199 870	2 355 658	141 470	50 000	50 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-617 576	-1 117 895	-932 970	-977 470	-355 000	-355 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	-370 000	0	-100 000	-100 000	-40 000	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	385 710	265 710	309 543	309 543	309 543	309 543
Antavad laenud (-)	-480 000	-620 340	0	0	0	0
Finantstulud (+)	153 176	10 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Finantskulud (-)	-547 823	-473 715	-560 000	-600 000	-540 000	-486 000

Investeeringute elluviimisel lähtutakse põhimõttest, et eelistatakse ja üldjuhul ka teostatakse selliseid investeeringuid, millele on saadud välist toetust. Tehtav investeering peab olema kooskõlas valla strateegiliste arengukava eesmärkidega.

Tabelis 8 on esitatud valim investeeringuobjektidest tegevusvaldkondade ja aastate lõikes, mille koostamisel on lähtutud valla prioriteetsetest investeeringutest ja volikogu senistest otsustest.

Põltsamaa valla prioriteetsed investeeringud on:

- teede ja tänavate rekonstrueerimine,
- jalgteede ja kergliiklusteede ehitamine,
- Põltsamaa linnaruumi (sh kallasraja) ja valla asulate keskväljaku(te) ning parkide uuendamine ja arendus,
- Põltsamaa hariduslinnaku arendus,
- avalike teenushoonete (sh õppe- ja spordihoonete) ehitamine, sh energiatõhusustööd,
- eakate teenusmaja rajamine (kogukonnapõhine toetatud elamine leevendamaks vajaduse kasvu üldhooldusteenuse järele),
- Põltsamaa Halduse teenushoone ehitamine (heakorra ja teede hooldusteenuse tagamiseks sisse ostetava teenusmahu vähendamise ja püsikulude kokkuhoiu eesmärgil),
- Põltsamaa linnuse arendus,

- Kuningamäe spordi- ja vabaajakeskuse arendus,
- uue ujula või veekeskuse arendus,
- staadioni arendus,
- ühisvee- ja kanalisatsioonisüsteemide, sh sadeveesüsteemide ehitustööd,
- hajaasustuse, korteriühistute ja kaasava eelarve projektide toetamine,
- elamu- ja ettevõtlusalade arendus (planeeringud jm).

TABEL 8. PÕLTSAMAA VALLA INVESTEERINGUD VALDKONDADE JA INVESTEERINGUOBJEKTIDE LÕIKES, EURODES

Investeeringu nimetus	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
MAJANDUS (04)	2 342 016	3 679 158	1 027 470	585 000	535 000
Ujula rajamine		300 000	500 000	200 000	200 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>		300 000	500 000	200 000	200 000
Valla teede rekonstrueerimine	100 000	150 000	150 000	150 000	150 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	100 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Kergliiklusteede rajamine ja projekteerimine	30 000	200 000	30 000	30 000	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		134 000			
<i>sh omaosalus</i>	30 000	66 000	30 000	30 000	30 000
Põltsamaa linnuse arendus	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Põltsamaa linnaruumi arendus	1 248 305				
<i>sh toetuse arvelt</i>	283 305				
<i>sh omaosalus</i>	1 248 305				
Valla asulate keskväljakute ja linnaruumi arendus	264 500	122 470	122 470		
<i>sh toetuse arvelt</i>	206 500	91 470	91 470		
<i>sh omaosalus</i>	58 000	31 000	31 000		
Kuningamäe terviseradade arendus	58 675	45 500	40 000	40 000	40 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	58 675	45 500	40 000	40 000	40 000
Elamuarendus		70 000	50 000	50 000	
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>		70 000	50 000	50 000	
Põltsamaa Halduse tehnika soetamine	89 486	20 000	20 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	89 486	20 000	20 000		
Hajaasustuse projekt	136 050	100 000	100 000	100 000	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000

<i>sh omaosalus</i>	86 050	50 000	50 000	50 000	50 000
Eakate teenusmaja projekteerimine ja rajamine	400 000	2 656 188			
<i>sh toetuse arvelt</i>	316 000	2 080 188			
<i>sh omaosalus</i>	84 000	576 000			
KESKKONNAKAITSE (05)	310 000	350 000	200 000		
Kuningamäele kompleksi arendus	310 000	350 000	200 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	310 000	350 000	200 000		
ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS (06)		135 000	135 000	75 000	35 000
Põltsamaa Vesi projektide osaluste soetus		100 000	100 000	40 000	
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>		100 000	100 000	40 000	
Põltsamaa valla parkide uuendamine		20 000	20 000	20 000	20 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>		20 000	20 000	20 000	20 000
Põltsamaa valla kalmistute müüride rekonstrueerimistööd		15 000	15 000	15 000	15 000
<i>Sh toetuse arvelt</i>					
<i>Sh omaosalus</i>		15 000	15 000	15 000	15 000
VABA AEG, KULTUUR, RELIGIOON (08)	65 000	40 000	40 000		
Sporditaristu remonttööd	30 000	30 000	30 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	30 000	30 000	30 000		
Lille tn staadioni soetamine ja parendamine	35 000	10 000	10 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	35 000	10 000	10 000		
HARIDUS (09)	1 613 925	80 000	40 000	500 000	500 000
Puurmani Mõisakooli renoveerimine	31 733	30 000	20 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	31 733	30 000	20 000		
Põltsamaa Ühisgümnaasiumi hariduslinnaku õueala arendus	849 370				
<i>sh toetuse arvelt</i>	444 370				
<i>sh omaosalus</i>	405 000				
Esku lasteaia-kogukonnahoone rajamine (sihtfinantseerimisega)	253 510				
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	253 510				
Lille tn 2/3 renoveerimine	378 942				
<i>sh toetuse arvelt</i>	183 000				
<i>sh omaosalus</i>	195 942				

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õppehoonete arendus	65 870	50 000	20 000	500 000	500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	<i>65 870</i>	<i>50 000</i>	<i>20 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>
Põltsamaa Valla Lasteaia väikeste õppekohtade õuealade uuendamine	34 500				
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	<i>34 500</i>				
SOTSIAALNE KAITSE (10)	29 725				
Põltsamaa Valla Päevakeskuse Adavere teenushoone remonttööd	29 725				
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh omaosalus</i>	<i>29 725</i>				
MUUD	8 000				
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>Sh omaosalus</i>	<i>8 000</i>				
Kokku	4 368 666	4 284 158	1 442 470	1 160 000	1 070 000

7. Likviidsete varade muutus

Likviidsed varad kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähenduses on raha ja pangakontodel olevad vahendid, rahaturu- ja intressifondide aktsiad ja osakud ning soetatud võlakirjad (tabel 9). Likviidsete varade saldo suurenemine ja vähenemine kajastatakse likviidsete varade muutuse eelarveosas vastavalt plussi või miinusega. Likviidsete vahendite olemasolu kergendab valla rahavoogude planeerimist ning uute laenukohustuste võtmist kuna vähendab netovõlakoormust.

TABEL 9. LIKVIIDSETE VAHENDITE NING NÕUETE JA KOHUSTUSTE SALDODE MUUTUS, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	607 016	-924 100	-402 268	-67 919	24 166	168 599
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+ /-)	40 859	273 325	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 502 175	578 075	175 806	107 888	132 053	300 652

8. Finantseerimistegevus

Finantseerimistehingud on eelarve põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe katmiseks teostatavad finantstehingud: laenude võtmine ja võetud laenude tagasimaksmine (tabel 10). Võetavate laenude kavandamisel tuleb hoida netovõlakoorumus alla lubatava maksimaalse määra. See võimaldab tagada finantssuutlikkuse tulevaste projektide omafinantseerimiseks.

TABEL 10. FINANTSEERIMISTEGEVUS, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Finantseerimistegevus	1 431 120	1 182 611	850 000	350 000	-70 000	-360 000
Kohustiste võtmine (+)	2 236 872	2 115 000	1 850 000	1 400 000	950 000	600 000
Kohustiste tasumine (-)	-805 752	-932 389	-1 000 000	-1 050 000	-1 020 000	-960 000
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	11 527 050	12 613 406	13 407 610	13 705 128	13 596 877	13 229 883
sh üle 1 a perioodiga mittekatkestatav kasutusrent	290 778	194 523	138 727	86 245	47 994	41 000

9. Sõltuvad üksused

Eelarvestrateegia koostatakse kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad kohalik omavalitsus ja tema sõltuvad üksused. Sõltuvad üksused on raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olevad üksused, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10% vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Põltsamaa valla sõltuvad üksused on:

- SA Põltsamaa Tervis
- SA Põltsamaa Sport
- Põltsamaa Vallavara OÜ

SA Põltsamaa Tervis

SA Põltsamaa Tervis pakub statsionaarse õendusabi teenust ja alates 2022. aasta septembrist üldhooldusteenust valminud uutes hooldekodu teenusüksuste hoonetes. SA Põltsamaa Tervis olulisemad eelarve näitajad on esitatud tabelis 11.

Tabel 11. SA Põltsamaa Tervis eelarve põhinäitajad, eurodes

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	2 793 751	2 800 000	2 810 000	2 820 000	2 830 000	2 840 000
Põhitegevuse kulud kokku	2 568 768	2 621 000	2 720 000	2 740 000	2 760 000	2 550 000
Põhitegevustulem	224 983	179 000	179 000	179 000	179 000	179 000
Investeermistegevus kokku (+/-)	0	0	0	0	0	0
Eelarve tulem	224 983	-234 147	179 000	179 000	179 000	179 000
Finantseerimistegevus (-/+)		-179 000	-179 000	-179 000	-179 000	-179 000
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 814 095	1 635 095	1 456 095	1 277 095	1 098 095	919 095
Netovõlakoormus (eurodes)	1 289 026	1 523 173	1 344 173	1 165 173	986 173	807 173
Netovõlakoormus (%)	46,1%	54,4%	47,8%	41,3%	34,8%	28,4%

SA Põltsamaa Sport

SA Põltsamaa Sport haldab Põltsamaa linna ja Pisisaare küla spordihooneid ning spordajalisi, korraldab Põltsamaa saun-ujula ja spordikooli tegevust. SA Põltsamaa Sport olulisemad eelarve näitajad on esitatud tabelis 12.

TABEL 12. SA PÕLTSAMAA SPORT OLULISEMAD EELARVENÄITAJAD, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	503 669	522 584	523 000	523 000	523 000	523 000
Põhitegevuse kulud kokku	534 978	522 342	515 000	519 000	520 000	520 000
Põhitegevustulem	-31 309	242	8 000	4 000	3 000	3 000
Investeeringustegevus kokku (+/-)	0	0	0	0	0	0
Eelarve tulem	-31 309	242	8 000	4 000	3 000	3 000
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Põltsamaa Vallavara OÜ

Põltsamaa Vallavara OÜ (edaspidi Vallavara) põhitegevuseks on Põltsamaa lossikompleksi arendamine ja haldamine ning valla elukeskkonna-, turismi- ja taristuobjektide (Põltsamaa Loss, Kuningamäe ja Kamari puhkealad, valla- ja linnaruumi viidad ja teavitustahvlid, tänavavalgustus, Põltsamaa linna kesk väljak, lasteaed, kallasrada jms) arendustegevuste koordineerimine ning piirkonna ajalugu koguva ja säilitava muuseumi igapäevatöö ning ettevõtte omandis olevate objektide haldamine.

Põltsamaa Vallavara OÜ kaudu teostatakse valla suurimaid investeringuprojekte, milledeks on saadud kas toetust, sihtfinantseeringut või on vallalt võetud laenu. Põltsamaa Vallavara OÜ olulisemad eelarve näitajad on esitatud tabelis 13.

TABEL 13. PÕLTSAMAA VALLAVARA OÜ OLULISEMAD EELARVE NÄITAJAD, EURODES

Näitaja	2023 täitmine	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	847 479	750 000	840 000	840 000	840 000	840 000
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	227 430	240 000	220 000	220 000	220 000	220 000
Põhitegevuse kulud kokku	606 598	590 000	565 457	565 457	565 457	565 457
Põhitegevustulem	240 881	160 000	274 543	274 543	274 543	274 543
Investeeringustegevus kokku (+/-)	-335 243	-489 630	0	0	0	0
Eelarve tulem	-94 362	-329 630	274 543	274 543	274 543	274 543
Finantseeringustegevus (-/+)	129 290	389 630	-274 543	-274 543	-274 543	-274 543
Netovõlakoormus (eurodes)	3 353 330	3 906 910	3 632 367	3 357 824	2 859 331	2 584 788
Netovõlakoormus (%)	395,7%	491,1%	405,8%	373,1%	340,4%	307,7%

SÕLTUVATE ÜKSUSTE EELARVE NÄITAJAD KOKKU ON ESITATUD TABELIS 14.

TABEL 14. PÕLTSAMAA VALLA SÕLTUVATE ÜKSUSTE OLULISEMAD EELARVENÄITAJAD KOKKU, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	4 144 899	4 072 584	4 173 000	4 183 000	4 193 000	4 203 000
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	1 040 817	1 070 549	1 055 000	1 060 000	1 065 000	1 065 000
Põhitegevuse kulud kokku	3 710 344	3 733 342	3 711 457	3 725 457	3 736 457	3 746 457
Põhitegevustulem	434 555	339 242	461 543	457 543	456 543	456 543
Investeermistegevus kokku (+/-)	-335 243	-902 777	0	0	0	0
Eelarve tulem	99 312	-563 535	461 543	457 543	456 543	456 543
Finantseerimistegevus (-/+)	-95 693	210 630	-461 543	-453 543	-453 543	-453 543
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	5 331 375	5 542 005	5 088 462	4 634 919	4 181 376	3 727 833
sh muud võlakohustused, mis kajastuvad ka KOV bilansis	3 176 038	3 906 910	3 632 367	3 357 824	3 083 281	2 808 738
Netovõlakoormus (eurodes)	4 642 356	5 205 891	4 744 348	4 286 805	3 830 262	3 373 719
Netovõlakoormus (%)	112,0%	127,8%	113,7%	102,5%	91,3%	80,3

10. Finantsdistsipliini tagamine

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine kohaliku omavalitsuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast (tabel 15).

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Põhitegevuse tulude ja kulude tasakaalu nõudest kinnipidamise nõue on täidetud. Põhitegevuse tulem on positiivne. Põhitegevuse tulem peab katma võetud laenukohustuste tasumise ja lisaks võiks jääda vahendeid investeringute teostamiseks. Kohaliku omavalitsuse üksuste finantsautonoomiat piirab keskvalitsuse poliitika. Eelkõige on probleemiks, et omavalitsused saavad mõjutada vaid väikest osa oma tuludest, nende võimalused ise tulu teenida on piiratud ning vahendid jagunevad omavalitsuste vahel ebaühtlaselt.

Netovõlakoormus on võlakohustiste ja likviidsete varade suunamata jäägi vahe. Kuni 2024. aasta lõpuni kehtiva nõude kohaselt võib netovõlakoormus aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude 10-kordse vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude 10-kordne vahe on väiksem kui 80% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 80% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

2025. aastal kehtivad näitajad: põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kaheksakordne vahe, ülempiir 75% põhitegevuse tuludest.

2026. aastal kehtivad näitajad: põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kaheksakordne vahe, ülempiir 70% põhitegevuse tuludest.

2027. aastal kehtivad näitajad: põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude seitsmekordne vahe, ülempiir 65% põhitegevuse tuludest.

2028. aastal kehtivad näitajad: põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordne vahe, ülempiir 60% põhitegevuse tuludest.

2029. aastal kehtivad näitajad: põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordne vahe, ülempiir 60% põhitegevuse tuludest.

2025. aasta eelarve eeldatava täitmise kohaselt jääb valla netovõlakoormuseks 58,3% ehk 12 miljonit eurot.

Võetud laenu kaasabil on aastatel 2018 – 2024 tehtud erinevaid olulisi investeringuid kogusummas 27,4 miljonit, millest valla omaosalus on 11,3 miljonit eurot. Nendest suurimad on:

- uue lasteaia ehitus maksumusega 5,3 miljonit eurot;
- teede ja tänavate parendus ning ehitus üle 5,5 miljoni euro;
- Põltsamaa tervisekeskuse ehitus 2,4 miljonit eurot;
- Põltsamaa lossikompleksi arendus 4,6 miljonit eurot;
- õppehoonete renoveerimine (sh Puurmani lasteaed, Lille tn hooned) ca 2 miljonit eurot;
- tänavavalgustuse renoveerimine ca 2,3 miljonit eurot;
- ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamine ca 3 miljonit eurot;

- uue hooldekodu rajamine 2,75 miljonit eurot;
- Kamari veelauakeskuse arendamine üle 2 miljoni euro.

2025. -2026. aastatel on lõppemas järgmised olulised investeeringud:

- Põltsamaa linnaruumi ja hariduslinnaku õueala arendus 3,3 miljonit eurot;
- Valla asulate ja keskväljakute arendus 0,5 miljonit eurot;
- Lille tn 2/3 õppehoone renoveerimine 0,8 miljonit eurot;
- Esku lasteaia-kogukonnahoone rajamine 1,5 miljonit eurot;
- Tervisekeskuse (Lossi tn 49) energiatõhususe tööd 1,25 miljonit eurot.

Strateegiaperioodiks on kavandatud valla edasise arengu perspektiiviks vajalikke investeeringuid.

Nendest suuremateks on:

- Eakate teenusmaja projekteerimine ja rajamine;
- Kuningamäe teenuskompleksi ehitamine koos ujulaga ;
- Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õppehoonete arendus.

TABEL 15. VALLA FINANTSDISTSIPLIINI TAGAMIST ESITAVAD NÄITAJAD, EURODES

Näitaja	2024 täitmine	2025 eeldatav täitmine	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	19 762 869	20 642 322	21 365 382	22 130 069	22 922 338	23 757 651
Põhitegevuse kulud kokku	18 717 139	20 038 862	20 543 694	21 061 531	21 592 715	22 137 596
Põhitegevuse tulem	1 045 730	603 460	821 689	1 068 538	1 329 623	1 620 056
Investeermistegevus kokku	-1 910 692	-2 983 496	-2 073 957	-1 486 457	-1 235 457	-1 091 457
Eelarve tulem	- 864 962	-2 380 036	-1 252 268	-417 919	94 166	528 599
Finantseerimistegevus	1 431 120	1 182 611	850 000	350 000	-70 000	-360 000
Kohustiste võtmine (+)	2 236 872	2 115 000	1 850 000	1 400 000	950 000	600 000
Kohustiste tasumine (-)	-805 752	-932 389	-1 000 000	-1 050 000	-1 020 000	-960 000
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	607 016	-924 100	-402 268	-67 919	24 166	168 599
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+ /-)	40 859	273 325	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 502 175	578 075	175 806	107 888	132 053	300 652
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	11 527 050	12 613 406	13 407 610	13 705 128	13 596 877	13 229 883
Netovõlakoormus (eurodes)	10 024 875	12 035 331	13 231 803	13 597 240	13 464 823	12 929 231
Netovõlakoormus (%)	50,7%	58,3%	61,9%	61,4%	58,7%	54,4%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	15 810 295	15 481 742	14 955 768	14 384 545	13 753 403	14 254 591
Netovõlakoormuse individaalne ülemmäär (%)	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%	60%	60%

Vaba netovõlakoormus (eurodes)	5 785 420	3 446 410	1 723 964	787 305	288 579	1 325 360
---	------------------	------------------	------------------	----------------	----------------	------------------

11. Tundlikkuse analüüs

Põltsamaa valla eelarvestrateegia on koostatud konservatiivsuse printsiibist lähtuvalt. Teatud tõenäosusega võivad aga ilmneda sündmused, mis parandavad või halvendavad kohaliku omavalitsuse finantspositsiooni algse tegevuskavaga võrreldes. Isegi mõne protsendiline muutus tuludes või kuludes mõjutab oluliselt eelarve võimalusi.

Kõige olulisem ja samas kõige raskemini prognoositav tululiik on iga omavalitsuse jaoks üksikisiku tulumaks. Tulumaks moodustab põhitegevuse tuludest ca 50 protsenti. Ühe tululiigi nii suur osatähtsus tähendab ka suuremat riski tulude laekumisele. Valla tulude jaoks on risk ka see, kui riik muudab tulude laekumist reguleerivaid seadusi. 2024. aastal on riik kehtestanud tulumaksu seaduse muutmise eelnõu, millega muudetakse kohalikele omavalitsustele tulumaksu eraldamise põhimõtteid. Alates 2025. aastast suurendatakse kolme aasta jooksul järk-järgult omavalitsustele pensionitulult ja vähendatakse muudelt tuludelt makstavat tulumaksu osa nii, et aastaks 2027 on need võrdselt 10,23%. Seaduse eesmärk on vähendada regionaalset mahajäämust ja valglinnastumist ning on eeldus, et muudatusega kiireneb tulumaksu laekumise kasv omavalitsustes, kus on eakate osakaal kõrge. Seega on põhjust arvata, et ka Põltsamaa valla tulumaksu laekumine, seaduse muudatuse tulemusena, pigem ajas kasvab. Siiski on tegemist eeldusega ning käesolevas strateegias sellega arvestatud ei ole.

Tulumaksu laekumisest tingitud erisusi kaetakse omavalitsustele osaliselt ka riigi eelarvest tasandusfondina. Seoses riigieelarve defitsiidiga ning keerulise julgeolekuolukorraga Euroopas, ei ole põhjust strateegiaperioodiks planeerida tasandusfondi kasvu.

Eelarve on tundlik väliskeskkonnast tulenevatele muutustele: tulude võimalik vähenemine majanduslangusest või vananevast rahvastikust, samuti suur määramatus energiahindades ja Venemaa ettearvamatus sõjas Lääne väärtuste vastu. Siit võib põhitegevuse kulude ja investeringute planeerimisel tekkida vajadus vähemolulisi tegevusi edasi lükata. Suure laenukoormuse tõttu mõjutavad omavalitsust ka intressimäärad, mis on küll 2024. aastast hakanud langema ning strateegiaperioodi jooksul on veelgi ootust langusele.

Põhitegevuse tulude madal kasv aastast ei võimalda kõiki vajaminevaid tegevusi teha. Püsib vajadus jätkata kulude struktuuri ülevaatamist. Tulude laekumise plaan eeldab stabiilset keskkonda, kohaliku omavalitsuse kohustuste ja võimaluste ülevaatamist ning vajadusel kolmanda sektori ning ettevõtjate kaasamist protsessidesse, mis ei ole seaduse järgi otsene valla kohustus. Oluline on üle vaadata olemasolev kinnisvara, muuta ruumikasutus efektiivsemaks ja suurendada riskasutust, muuta hooneid energiatõhusamaks ning vabaneda mittevajalikust varast. Samas on tulude suurendamiseks valla poolt algatatud mitmeid elamualade arendusi ning nende realiseerimisega on võimalik teenida täiendavat omatulu ning sealjuures tagada piirkonnas elanike arvu püsimine.

12. Kokkuvõte

Käesolevas eelarvestrateegias on antud ülevaade Põltsamaa valla eelarve tuludest, kuludest, investeerimis- ja finantseerimistegevusest aastatel 2026 – 2029 ning koostatud prognoosid nimetatud aastate kohta. Eelarvestrateegia on struktureeritud vastavalt kohaliku omavalituse üksuse finantsjuhtimise seaduses sätestatule.

Põltsamaa vald peab strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmetest – kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse arvestusüksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakooormuse ülemmäärast.

Eelarvestrateegia on koostatud ebakindlates poliitilistes ja majandusoludes, mis valitsevad nii Eestis kui ka laiemalt kogu maailmas. Eelarvestrateegia koostamise ajal ei ole teada kõiki valitsuse poolt kavandatavaid eelarvepoliitilisi muudatusi, mis mõjutavad valla finantsseisu ja sellest tulenevaid otsuseid. Olemasoleva informatsiooni põhjal avaldavad mõju valla finantsvõimekusele käibemaksumäära tõus, võimalikud muudatused toetus- ja tasandusfondi eraldistes, alushariduse seadusest tulenevad muudatused ning õpetajate töötasu- ja alampalgamäära tõus. Finantskohustuste teenindamist leevendab aga Euroopa Keskpanga intressimäärade langus. Riigieelarveliste eraldiste osas on lähtutud 2025. aasta tasemest ning teadaolevatest muudatustest.

Lähiaastatel on Põltsamaa vald planeerinud olulisi investeeringuid, mis pikas perspektiivis toovad kokkuhoidu püsikuludelt ning optimeerivad avalike teenuste pakkumiseks kasutuses olevat pinda. Samuti arendatakse nii elamumajandust kui avalikke teenushooneid ning sellest tulenev sotsiaalmajanduslik mõju avaldub pikas plaanis positiivset mõju ka valla eelarvele ja üldisele toimetulekule.